

ние) и объект, описываемых каждый своей волновой функцией. Считается, что при каждом акте измерения квантового объекта, наблюдатель как бы расщепляется на несколько (предположительно, неограниченно много) версий. Каждая из этих версий видит свой результат измерения и, действуя в соответствии с ним, формирует собственную предшествующую измерению историю и версию Вселенной. В *причинной интерпретации* квантовой механики (теория де Бройля-Бома) в дополнение к волновой функции, которая эволюционирует согласно уравнению Шрёдингера, для полноты описания теория также включает в себя фактическую конфигурацию системы частиц, даже в ситуациях отсутствия наблюдателя [3].

Таким образом, можно заключить, что мышление ученого направляется психологическими основаниями, которые актуализируют творческие акты, особенно акты открытия, переплетаются с личными чувствами, убеждениями и обязательствами. Наука не является свободной от ценностей, а в творческом поиске присутствует мотивация и другие неявные формы познания.

Список использованных источников

1. Алюшин А. Л., Князева Е. Н. Многоуровневое темпоральное строение реальности / А. Л. Алюшин, Е. Н. Князева // Вопросы философии. – 2007. – № 2. – С. 80-96.
2. Аредаков А. А. Антропный принцип и возможность концепции глобального эволюционизма: автореф. ... канд. филос. наук: спец. 09.00.01 – «Онтология и теория познания» / А. А. Аредаков. – М., 2007. – 20 с.
3. Вихман Э. Берклеевский курс лекций в 5 т. / Э. Вихман. – Т.4. Квантовая физика; [пер. с англ.]. – М.: Наука, 1974. – 416 с.
4. Казютинский В. В. Антропный принцип: история и современность / В. В. Казютинский // Природа. – 1989. – № 1. – С. 196.
5. Полани М. Личностное знание: На пути к посткритической философии / М. Полани. – М.: Прогресс, 1985. – 344 с.
6. Perry R. Perry The thought and the character of W. James / R. Perry. – Vanderbilt: Vanderbilt University Press, 1996. – 424 p.
7. Solla Price D. Science since Babylon / Price Derek John De Solla. – New Haven: Yale University Press, 1961. – 149 p.

References

1. Alushin A.L., Knyazev E.N. Mnogourovnevoe structure stroenie realnosti / A.L. Alyushin, E.N. Knyazev // Voprosi Philosophy. – 2007. – № 2. – S.80-96.
2. Aredakov A.A. Antropny printsip i vozmozhnost kontsepsii golobalnogo evolyutsionizma: avtoref. ... cand. foilos. nauk: spets. 09.00.01 – «Ontologiya i teoriya poznaniya» / A.A. Aredakov. – M., 2007. – 20 s.
3. Vohman E. Berkleevsky leccii v 5 t. / E.Vihman. – T.4. Kvantovaya physica. – M.: Nauka, 1974. – 416 s.
4. Kozyutinsky V.V. Antropny printsip: istoriya and sovremennost / V.V. Kozyutinsky // Priroda. – 1989. – № 1. – S.196.
5. Polani M. Lichnostnoe znanie: Na puti k postkriticheskoy foilosofii / M.Poolani. – M.: Porogress, 1985. – 344 s.
6. Perry R. Perry The thought and the character of W. James / R. Perry. – Vanderbilt: Vanderbilt University Press, 1996. – 424 p.
7. Solla Price D. Science since Babylon / Price Derek John De Solla. – New Haven: Yale University Press, 1961. – 149 p.

Vladlenova I.V., Doctor of Sciences, Docent, Professor, National Technical University «KPI» (Ukraine, Kharkiv), vladlenova@email.ua

Psychological bases of scientific activity

The basis of scientific activity is individual thinking scientists prone logical, psychological patterns and characteristics. In scientific knowledge can distinguish important component – psychological, due to the inclusion in the process of cognition is volitional, emotional elements, intellectual intuition, subjective perception of the world, due to temperament, character, creativity, style of thinking. In science, there are a number of principles that illustrate the important role of personal knowledge in scientific knowledge. Methodological principles of science and define the boundaries of the rules for constructing theories, limit the range of scientific problems, affect the results of scientific activity. As part of the anthropic principle develops endofizika. This concept is based on the idea of the need for an observer, recognizing the fact that the observer and the world – a single unit.

Keywords: psychological foundations, science, thinking scientist.

Vladlenova I. V., doctor of philosophical sciences, docent, professor, National Technical University «KPI» (Ukraine, Kharkiv), vladlenova@email.ua

Психологічні підстави наукової діяльності

В основі наукової діяльності лежить індивідуальне мислення вчених, яке схильно до логічних, психологічних закономірностей та різним особливостям. У науковому пізнанні можна виділити важливу компоненту – психологічну, яка обумовлена включенням в процес пізнання вольових, емоційних елементів, інтелектуальної інтуїції, суб'єктивне світосприйняття, яке обумовлено темпераментом, характером, творчістю, стилем мислення. У науці є ряд принципів, які ілюструють важливу роль особистісного знання в науковому пізнанні. Методологічні принципи в науці визначають межі і правила побудови теорій, обмежують коло наукових проблем, впливають на результати наукової діяльності. У рамках антропного принципу розвивається ендозфіка. Ця концепція ґрунтується на уявленні про необхідну наявність спостерігача, визнання того факту, що спостерігач і навколишній світ – єдине ціле.

Ключові слова: психологічні підстави, наука, мислення, учений.

* * *

УДК 165.191:314.128

Андриєнко О. В.

доктор філософських наук, доцент кафедри філософії,
Донецький національний університет (Україна, Донецьк),
elena_andrienko8@mail.ru

СОЦІАЛЬНО-ФУНКЦІОНАЛЬНИЙ ВИМІР ФЕНОМЕНА СТРАХУ

Стаття присвячена дослідженню функціонального аспекту феномену страху. Функції страху були розподілені на дві основні групи, згідно з двома рівнями прояву – соціальним та індивідуальним. Зроблено висновок про наявність як позитивного, так і негативного впливу страху на суспільний розвиток у залежності від його типу.

Ключові слова: страх, буття, суспільство, особистість.

Страх здійснює на людство надзвичайно потужний вплив, охоплюючи практично всі сфери соціального буття. У наукових та науково-популярних виданнях медичного характеру страхи зазвичай постають як певні хворобливі стани, від яких людина прагне вилікуватися, позбавитись, тобто страх висвітлюється у своєму негативному функціональному значенні – як сила, що є шкідливою і руйнівною для людської особистості. Звичайно, неможливо заперечувати руйнівні наслідки страху, але також неможна невіловати його позитивні функції. Адже, наприклад, без відчуття остраху та небезпеки людина б постійно потрапляла у смертельно небезпечні ситуації. Також, слід визнати, що страх значною мірою стимулює особистісний розвиток – страх отримати поганий результат у навчанні, страх покарання і т.п. В цілому, при дослідженні функціонального аспекту страху слід уникати однобічності позицій та намагатися охопити якомога ширший спектр його функцій.

Метою даної роботи є аналіз основних функцій феномену страху в контексті сучасного суспільства.

Проблема страху не є новою в філософії та медико-природничій науці. Зокрема, її досліджували М. Бердяєв [1], І. Павлов [2], В. Вілюнас [3], Дж. Кін [4] та ін. Але, водночас, функціональний бік феномену страху досі повністю не розкритий, а дослідження, що присвячені цьому питанню тяжіють лише до розгляду негативного впливу страху на людську свідомість. Все це говорить про необхідність подальшого вивчення функцій страху в суспільному житті.

Загалом, страх можна визначити як соціобіологічний феномен, що є сутнісно притаманним людині та інтенсифікується у наслідок реальної або гіпотетичної небез-

пеки. Існують і протилежні визначення, одне з яких наведено у роботі Дж. Кіна «Страх і демократія»: «Страх не є станом, який виникає природно, а виступає результатом динамічних відносин між людьми і соціально-політичними обставинами, в яких вони знаходяться» [4, с. 165]. Глобальне розповсюдження соціального занепокоєння розпочалось після першої світової війни та було значно посилене після другої, а також після розгортання досліджень та політичної активності, пов'язаних з ядерною зброєю. Питання ролі страху у демократичному суспільстві дуже рідко підіймалось у політичній філософії і науці останніх десятиріч. Але, хоча демократія почасти сприймається як антонім страху (навіпаки, частіше говориться про страх тоталітаризму і державного деспотизму, про який писав ще Ш. Монтеск'є у XVIII ст. у роботі «Про дух законів»), слід визнати, що останній також є частиною демократичного світогляду.

Соціально-політичний устрій без страху є суцільною утопією, але у демократичних режимах відбувається своєрідна «приватизація» страху, коли він починає сприйматись як сфера суто особистісного життя людини, яку вона може обговорювати з родиною, друзями, священником або психоаналітиком. Надання страху «тривіального» відтінку у демократичному суспільстві є способом його мінімізації, чому сприяє група факторів: ненасильницький розподіл влади, коли правителі та їх потенційні конкуренти заздалегідь відмовляються від насилля; громадянське суспільство як сфера інституалізації меж дії політичної влади, сфера панування плюралізму поглядів і ненасилля; публічність, глобальне поширення ЗМІ, які діють у противагу чуткам, позбавленим конкретного змісту і тому таким, що важко піддаються раціональному сприйняттю. Страх відіграє подвійну роль у демократичному суспільстві, оскільки може бути як джерелом мужності і прагнення свободи, так і спонукати до антидемократичних дій. Тваринний страх пожирає душу демократії, а політика страху, за влучним визначенням Дж. Кіна, це «дика кобила, яка здатна дивувати найбільш непередбачуваними стрибками» [4, с. 176]. Але, як не парадоксально це звучить, страх є конструктивним почуттям, якщо він має філософську, метафізичну природу, оскільки є невіддільним від соціальної відповідальності.

Позбавити людину метафізичного страху здатне лише безсмертя, подарувати яке сьогодні намагається наука. Разом з розробками в сфері конструювання людської тілесності і віртуальної особистості сучасні суспільства прагнуть вийти за природні межі, зламати історико-культурні інваріанти, ризикуючи, разом з ними, втратити й універсальні смисли. Ці проблеми потребують невідкладного філософського аналізу та осмислення.

Функції страху є доцільним розподілити на дві групи: функції, які діють на рівні індивідуальної та суспільної свідомості. Звичайно, такий розподіл є у багатьох моментах умовним, оскільки індивідуальне почасти визначає суспільне, і навпаки. Проте, розподіл на індивідуальний та суспільний рівні дозволяє максимально чітко показати широту функціонального спектру феномену страху.

На індивідуальному рівні страх виконує наступні функції:

По-перше, страх має захисний характер, він є прямим наслідком інстинкту самозбереження. Захисна фу-

нкція страху є життєво важливою для кожної людини. Це стає очевидним, якщо лише уявити, що людина не має страху: сміливо дражнить злого собаку, переходить вулицю на червоне світло перед самими автомобілями, стрибає у воду на глибині, не вмюючи плавати тощо. Отже, ми маємо засвідчити, що стан страху не шкодить здоров'ю, але тільки якщо він не виходить за певні межі і не стає нав'язливою хворобою.

По-друге, страх виконує потужну мотиваційну функцію. У даному контексті слід згадати про позитивну та негативну мотивацію поведінки. Дослідження з цієї тематики є дуже актуальними у сучасній психології та філософській антропології. Загалом серед більшості дослідників переважає думка, що позитивна мотивація є більш ефективною, ніж негативна. Проте, не варто недооцінювати значення останньої. Так, страх поразки або існуючий негативний досвід та небажання його повторювати виступають потужними факторами досягнення успіху в усіх сферах. Ефективність цього типу мотивації безпосередньо залежить від моральних та духовних якостей особистості. Люди з недорозвиненим почуттям совісті та гідності зазвичай демонструють у суспільстві практичну відсутність страху (це явище поширене серед підлітків як показник внутрішньо-групового престижу або «крутизни»). Можна цілком погодитись з М. Бердяєвим, який написав у своїй роботі «Призначення людини»: «Чим більш духовною є людина, тим більш вона підвладна страху» [1, с. 218].

По-третє, із захисною та мотиваційними функціями страху тісно пов'язана забороняюча. Ця функція є однією з фундаментальних основ суспільної моралі, адже мораль первісного племені носила саме «забороняючий характер» (система релігійних табу, наприклад, табу на інцест, на вбивство батька, на вимовляння імені тотема тощо). Забороняюча функція страху яскраво проявляється у поведінкових настановах та цінностях, які презентуються у сучасних релігійних системах. Наприклад, як в ісламі, так і в християнстві «страх перед Богом» є невіддільним від понять праведного життя та духовної чистоти особистості. Характерним є, зокрема, те, що з десяти заповідей Старого Заповіту, вісім носять негативно-забороняючий характер, і лише дві – позитивно-стверджувальний («Я – Господь твій...» і «Шануй батька і матір своїх...»). Теж саме знаходимо і в Корані: «Найбільш вшанований перед Аллахом серед вас – найбільш богобоязкий» (Коран, 49:13). І ще: «О ті, хто повірив! Бійтесь Аллаха, і нехай душа подивиться, що вона приготувала на завтрашній день. Бійтесь Аллаха, адже Аллах знає про те, що ви робите. Не будьте подібні до тих, які забули Аллаха» (Коран, 59:18-19). Отже, страх перед Богом поєднується у свідомості віруючого із любов'ю до нього і виступає внутрішнім критерієм моральної чистоти. Як вдало висловився Вольтер, якщо Бога б не існувало, його слід було б вигадати.

По-четверте, страх виконує пізнавально-комунікативну (гносеологічно-комунікативну) функцію. Страх є своєрідним шляхом пізнання навколишньої дійсності, що зумовлює більш вибіркове та критичне відношення до неї. Більш того, іноді страх виступає засобом комунікації. Наприклад, існує гіпотеза, що терористичні акти виступають нехай і спотвореними, але засобами спілкування. Загалом, теж саме можна сказати про практично всі воєнні конфлікти в історії людства, почи-

науки з первісних племен. Зокрема, у контексті стародавнього чаклунства та наївних вірувань озброєні зіткнення між племенами супроводжувались взаємним «злякуванням». Почасті бойовиче плем'я очолював шаман, який водночас був і вождем племені. Він йшов попереду племені, вигукував прокльони на адресу «опонентів», тряс кулаками, певними магічними предметами, демонстрував свій бойовий розпис і татуювання. Тобто, на меті ставилось не фізичне знищення супротивника, а навіювання йому страху перед власною фізичною, магічною міццю. Характерно, що ще за часів Наполеона солдати не використовували камуфляж, а навпаки одягались у яскраву форму та використовували гучний музичний супровід (барабан, литаври тощо) прагнучи, знов-таки, злякати ворога. Коли індивідууму не достатньо інформації для того, щоб прийняти виважене рішення, страх диктує стратегію поведінки. Саме в цьому випадку доцільним є реагування на розширене коло психофізіологічних сигналів. На перший погляд такі реакції є надмірними, але, насправді, ігнорування важливого сигналу може коштувати життя. Страх активізує нервову систему, що призводить к пришвидженню серцебиття («серце у п'ятах»), розширенню зіниць («у страху очі великі»), активізації залоз внутрішньої секреції («від страху у роті пересохло») і звуженню судин шкіри («обличчя посіріло від страху»).

По-п'яте, страх виконує світоглядну функцію. Страх беруть активну участь у формуванні індивідуальної картини світу, яка неможлива без певних неприємних, або лячних аспектів. Вони сприяють розвитку символізації людської свідомості, в якій потім відбувається подолання різноманітних фобій. Наприклад, граючись або дивлячись фільми жахів, діти лякаються або «програють» лячну ситуацію для того, щоб надалі мати змогу контролювати свої страхи. Символи наповнюють всі сфери повсякденного життя людини і дозволяють об'єднувати внутрішній та зовнішній простори, створюючи передумови до стабілізації та розвитку особистості. У контексті будь-якої культури важливу роль посідають забороняючі або попереджувальні символи (наприклад, низка дорожніх знаків, різноманітні написи червоним кольором тощо). Вже у світогляді стародавньої людини навколишня дійсність чітко розподілялась на внутрішню «свою», «захищену» територію (передусім дім та огорожений простір навколо нього) та зовнішню «чужу», «небезпечну» територію (наприклад, чужий дім, ліс). Не випадково, українське слово «ззовні» та російське «вне» («поза, за межами») походять від індоєвропейського кореня «vanapa», тобто «ліс», не освоєний простір. Актуалізація первісної світоглядної опозиції «ми – вони», «безпечне – небезпечне» у сучаснім світі іноді відбуваються стихійно, а іноді провокуються свідомо під час соціальних зрушень.

На суспільному рівні функції страху є такими:

По-перше, страх виконує важливу адаптивну функцію. Страх запускає дію комплексу психофізіологічних механізмів, без яких було б не можливо їх пристосування до навколишнього середовища. Лише із розвитком культури, коли людина створила для себе другу, більш безпечну «природу», реакція страху у багатьох випадках перестала бути адекватною обставинам. Описуючи пращурів людини І. Павлов писав: «Їх нервова діяльність виражалась у цілком конкретних ділових відноси-

нах із зовнішньою природою, з іншими тваринами, і завжди відображалась у роботі мускульної системи. Їм доводилось або бігти від ворога, або боротися з ним» [2, с. 59]. Отже, у процесі природного відбору страх почав запускати в організмі людини цілком конкретні реакції, які дозволяли мобілізувати енергетичні ресурси (викид адреналіну, посилення надходження кисню до м'язів тощо) та швидше адаптуватися до змін. У сучасному соціальному вимірі страх також допомагає адаптуватись до суспільного середовища, що проявляється у моральній, релігійній, правовій та інших площинах (страх осуду, божественної кари, судового переслідування).

По-друге, необхідно проаналізувати виховну функцію страху. Встановлюючи межі дозволеного, страх формує соціальну поведінку індивіда та стримує його антисоціальні прагнення. Ще в дитинстві людина особливо яскраво запам'ятовує те, що викликало біль і страх (а біль, найчастіше, відтворюється у свідомості як страх). Можна цілком погодитись з В. Вілюнасом, який писав: «Страх по відношенню до предметів, які завдали болю, корисний тим, що змушує в майбутньому уникати цих предметів; переживання ж при цьому на основі пам'яті ще і самого болю просто позбавляло б активність уникання будь-якого сенсу» [3, с. 183]. Отже, страх дозволяє краще запам'ятовувати небезпечні та неприємні події та виховує почуття обережності, уваги, пам'яті та мислення.

По-третє, страх виконує також загальнокультурну функцію. Тобто він являє собою сильну емоцію, під впливом якої людина здатна відкривати в собі нові шляхи сприйняття творчості та мистецтва, творити під впливом цього сильного почуття.

Ми можемо спостерігати цей прояв майже у всіх видах мистецтва, але ми розглянемо такі галузі людської творчості як література та живопис. Так, письменник Едгар По присвятив свою творчу діяльність, значною мірою, своїм відомим «жахливим оповіданням». Безмежний жах життя, цілковито пануючий над людиною світ як царство божевілья, смерть й розпад як визначений жорстокою верховною силою доля людини – такий головний зміст «жахливих оповідань» По. У цьому контексті доречно згадати відомого письменника сучасності Стівена Кінга (його найвідоміші роботи: «Воно», «Блейз», «Лють» тощо), котрий і досі займає високе місце в літературі жахів, а також письменник-прозаїк Брема Стокера та його відомий на весь світ роман «Дракула». Одними з найяскравіших і найбільш вражаючих мистецьких полотен, які передають почуття страху є картини таких майстрів як Карл Брюллов «Останній день Помпеї», Едвард Мунк «Крик» та ін.

Таким чином, функціональний вимір страху демонструє багатогранність цього явища і неоднозначність його впливу на людину. Дія страху відбувається як на індивідуальному рівні, так і на рівні суспільної свідомості.

На індивідуальному рівні страх виконує захисну, мотиваційну, забороняючу, пізнавально-комунікативну, світоглядну функції. На суспільному рівні – адаптивну, виховну та загальнокультурну функції.

З одного боку, страх – це емоція, яка перешкоджає особистості на шляху її реалізації. У цьому аспекті страх є однією з головних проблем сучасного соціуму. Але, з іншого боку, метафізичний страх стимулює лю-

дину, надає внутрішній поштовх і можливість відтворити цей стан в мистецтві.

Список використаних джерел

1. Бердяев Н. А. Назначение человека / Н. А. Бердяев. – М.: Прогресс, 1992. – 218 с.
2. Павлов И. П. Физиология высшей нервной деятельности / И. П. Павлов // Вестник РАН. – 1999. – Т.69. – № 1. – С. 47-68.
3. Вилюнас В. К. Психологические механизмы мотивации человека / В. К. Вилюнас. – М.: Наука, 2000. – 203 с.
4. Кин Дж. Страх и демократия / Дж. Кин; [пер. с англ. А. Смирнов] // Логос. – 2004. – № 2 (43). – С. 157-178.

References

1. Berdyayev N.A. Naznacheniyе cheloveka / N.A. Berdyayev. – M.: Progress, 1992. – 218 s.
2. Pavlov I.P. Fiziologiya vysshey nervnoy deyatel'nosti / I.P. Pavlov // Vestnik RAN. – 1999. – T.69. – № 1. – S.47-68.
3. Vilunas V.K. Psihologicheskiye mehanizmy motivatsiyi cheloveka / V.K. Vilunas. – M.: Nauka, 2000. – 203 s.
4. Kin J. Strah i demokratiya / J.Kin; [per. s angl. A.Smirnov] // Logos. – 2004. – № 2 (43). – S.157-178.

Andriyenko O.V., Doctor of Philosophical Sciences, Half-Professor of the Chair of Philosophy, Donetsk National University (Ukraine, Donetsk), elena_andrienko8@mail.ru

The socially-functional dimension of the phenomenon of fear

The article is devoted to the analysis of functional aspect of the phenomenon of fear. The functions of fear can be divided into two groups according to two levels – social and individual ones. Of course, this division is very abstract because individual level is often overlaps with social level. But on the other hand it helps to show wide functional spectrum of fear as a social phenomenon. The conclusion about the existing both positive and negative influence of fear on social development which depends upon its type has been made.

Keywords: fear, being, society, personality.

Андриенко Е. В., доктор философских наук, доцент кафедры философии, Донецкий национальный университет (Украина, Донецк), elena_andrienko8@mail.ru

Социально-функциональное измерение феномена страха

Статья посвящена анализу функционального аспекта феномена страха. Функции страха были разделены на две основных группы, в соответствии с двумя уровнями проявления – социальным и индивидуальным. Сделан вывод о наличии как позитивного, так и негативного влияния страха на общественное развитие в зависимости от его типа.

Ключевые слова: страх, бытие, общество, личность.

* * *

УДК 304.44:299.4

Гансова Е. А.

доктор философських наук, професор, професор кафедри соціології, Одеський національний університет ім. І. І. Мечникова (Україна, Одеса), isn@onu.edu.ua

СОЦІАЛЬНА ДЕРЖАВА ЯК БАЗОВА ЗАСАДА ПРОЦЕСІВ ГУМАНІЗАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА

Метою статті є з'ясування теоретичного та політико-практичного змісту сучасних концепцій «соціальної держави», «соціальної політики», «соціального розвитку» для визначення орієнтирів державної політики в сучасній Україні, спрямованої на подальшу гуманізацію суспільного життя.

Обґрунтовано пропозицію щодо посилення правового аспекту визначення соціальної політики, що має поширити її гуманістичний вплив. Останній слід розглядати як важливий елемент цільової функції соціальної держави. Концепція соціальної держави повинна включати як теоретико-методологічну частину, так й методи діагностики ефективності соціальної політики. Такими засобами діагностики є міжнародні соціальні стандарти прав людини та рівня життя. Визначено, що головною сферою порушення соціальних та економічних прав в Україні стали майнові відносини. Статистика доходів населення показує, що політика заробітної плати не відповідає міжнародним стандартам.

Ключові слова: соціальна держава, гуманізація, соціальна політика, соціальний розвиток, індекс соціального розвитку.

Соціальна проблематика сьогодні набуває пріоритетного значення в суспільних відносинах. Об'єктивна дегуманізація суспільних відносин через загальновідомі соціально-економічні та політичні труднощі стає дедалі страшнішою реальністю, якій, втім, мало що може протистояти. На нашу думку, саме розширення меж соціальної держави може стати базовою засадою гуманізації усіх сторін життя суспільства.

Отже, метою даної статті є спроба з'ясувати теоретичне та практичне значення сучасних концепцій «соціальної держави», «соціальної політики», «соціального розвитку» для визначення орієнтирів державної політики в сучасній Україні, спрямованої на подальшу гуманізацію суспільного життя.

Перед науковцями постало завдання побудувати науково-теоретичні засади, які б слугували методологією практики управління соціальним розвитком та його аналізу. Вимоги до логіки наукової дефініції в нашому випадку не є достатніми. Справа в тому, що категорія «соціальна політика» повинна мати значне прикладне призначення, тобто «працювати» заради практики. Тому наголос може змінюватись в залежності від найбільш значущих для країни проблем.

Більшість дослідників соціальної політики в Україні вважають за доцільне звернути увагу на проблеми бідності та забезпечення належного життєвого рівня, соціальної захищеності громадян. Уявляється, що в даному випадку в поле зору потрапляють наслідки, а не причини.

Інший, поширений в вітчизняних дослідженнях погляд, несе відтінок економічного детермінізму. Згідно з ним, соціальний розвиток жорстко залежить від економічного розвитку країни. Такий підхід не дозволяє зрозуміти власні закони соціального розвитку, поставитись до нього як до головної мети соціальної держави.

Ще в 50-60-ті роки минулого століття Л. Ерхард заклав основи теорії соціального ринкового господарства.

Г. Мюрдаль, засновник шведської моделі держави «загального добробуту», наділяв цей тип держави наступними рисами: наявністю системи правових, економічних та соціальних гарантій, умовами для підвищення добробуту за рахунок власної праці, забезпечення достойного рівня життя для людей похилого віку.

У відповідності до цих принципів держава повинна була забезпечити високий прожитковий мінімум; створення умов, які б дозволяли громадянам заробляти всіма законними засобами, задовольняти потреби громадян в освіті та медичному обслуговуванні, захищати найманих робітників від негативного впливу ринкової економіки.

Визначення соціальної політики, яке ми пропонуємо, акцентує увагу на соціально-правовій функції держави та, відповідно, на зобов'язаннях держави стосовно дотримання прав людини в соціальній сфері.

Соціальна політика – це цільова функція соціальної держави, яка полягає в спрямованості діяльності всіх інститутів суспільства (державних та недержавних), на дотримання, захист і реалізацію громадянських, соціальних, економічних та культурних прав громадян.

Таким чином наведене визначення підкреслює головну проблему українського суспільства в соціальній сфері – це правова незахищеність людини, порушення